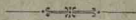

MENIREA

PARTIDULUI NAȚIONAL-LIBERAL

DIN NEVOILE NOASTRE

MĂNIFESTAȚII BOLNAVE.— UN FACTOR CONSTITUȚIONAL.— PARTIDELE
POLITICE ȘI VOIȚA NAȚIONALĂ.— NECESITATEA ȘI PUTIȚA UNUI
PROGRAM.— ORGANISARE

DE

VINTILĂ I. BRATIANU

BUCUREȘTI

—
TIPOGRAFIA «VOIȚA NAȚIONALĂ»

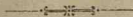
56, CALEA VICTORIEI.—ȘTR. ACADEMIEI, 17

—
1906.

H.V. 945.

MENIREA

PARTIDULUI NAȚIONAL-LIBERAL

DIN NEVOILE NOASTRE

MANIFESTAȚII BOLNAVE. — UN FACTOR CONSTITUȚIONAL. — PARTIDELE
POLITICE ȘI VOINȚA NAȚIONALĂ. — NECESITATEA ȘI PUTINȚA UNUI
PROGRAM. — ORGANISARE

DE

VINTILĂ I. BRĂȚIANU

BUCUREȘTI

—
TIPOGRAFIA «VOINȚA NAȚIONALĂ»

56, CALEA VICTORIEI. — STR. ACADEMIEI, 17

—
1906.

317013

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITĂȚII
BUCUREȘTI

COTA I 158 499

RC 30/12

B.C.U. Bucuresti

C20059477

1187/05

Inventar nr. ~~86619/87~~

11 44127

INTRODUCERE

Convocarea consfătuirii de la 3 Decembrie a membrilor partidului liberal dau articolelor apărute în «L'Indépendance Roumaine», o actualitate la care nu m'așteptam, și care mă obligă, cred, să le întrunesc într'o broșură pentru a fi mai ușor consultați de cei cari, răspunzând la acea convocare, ar dori să cerceteze mai d'aproape unele din ideile emise în ele și cari în definitiv nu sunt numai ale mele, ci ale tuturor.

23 Noembrie 1906

V. I. B.

MENIREA PARTIDULUI NAȚIONAL-LIBERAL

DIN NEVOILE NOASTRE

Manifestații bolnave

De la început știu să se știe că aceste rînduri nu sunt scrise în vederea vre unei polemici cu adversari politici, sau într'un scop de propagandă a ideilor mele personale ; ele sunt izvorite din trebuința ce cred că există de a se preciza în momentele critice păreri cari sunt ale tuturor și ale nimănuî și cari nu cer de cît să fie puse pe hîrtie.

Această declarație mă va dispensa de nevoea de-a justifica unele din afirmațiile ce voi face. Ținta acestor articole fiind, după mine, mai cu seamă, de-a sistematiza dorințele și nevoile simțite în sînul partidului din care fac parte și în același timp rîndurile acestea fiind adresate tot membrilor lui, comunitatea de gîndire și de părere fac de prisos o argumentație de care ar fi trebuință într'o polemică de partid la partid, în care opinia publică ar fi chemată ca judecător.

Am luat asupra-mî această sarcină, fiind-că împărtășesc îngrijorarea multora față de îndrumarea pe care o ia viața noastră publică și de reaua

înriurire pe care această stare de lucruri o are asupra propășirii normale a țerei noastre.

Nu știu dacă voiți reuși a pune bine în lumină chestiunile ce voiți trata și dacă concluziile ce voiți trage nu vor fi greșite. Dar cred că chiar din cele ce voi expune va reeși limpede că sunt fapte cari ne dau dreptul să fim îngrijați.

Și de aceea reu nu poate naște pentru nimeni, aducându-se în discuțiune o chestiune de ordin general, cărora alții îi vor da poate și soluția definitivă.

* *

Ne găsim azi în fața unei situații de fapt bine caracterizată și care poate fi un criteriu sigur pentru a aprecia nivelul la care să găsește viața noastră publică.

Evenimentele politice de la 1899 și pînă azi vin să lămurească o întreagă epocă, cea care a urmat după luptele de dobîndire a existenței noastre de stat și de consolidare politică și economică a lui. România după războiul a căpătat o impulsione puternică, politicește, înăuntru și în afară, financiarmente prin creditul pe piețele străine și economicște prin punerea în valoare a bogățiilor naturale ale noastre (prin căile ferate și siguranța comerțului). Această impulsione a făcut ca în perioada ce urmează să nu se mai poată deosebi limpede rezultatele proprii ale acestei epoci de urmările datorite numai măsurilor luate în acea ce a precedat'o.

Amețiți de situația noastră din afară și în deosebi de creditul ce obținusem pe piețele străine, am trăit, de atunci, mai mult din acea rezervă a trecutului, de cît din propriile noastre fapte. Această

indrumare greșită ne-a adus la criza din 1899, agravată printr'o recoltă proastă.

Numai în fața dezastrului, am văzut cit știrbisem în zece ani creditul nostru, și cit de plâpindă era încă neatirnarea noastră economică financiară și chiar politică. Veniseră pe rînd, procesul Hallier, controlul străin asupra unei administrațiuni publice înființat prin monopolul hirtiei de țigarete, împrumutul asiatic de 175 milioane și, în sfîrșit, am putut constata neputința noastră, după ce împrumutasem aproape 1 miliard și jumătate, de a găsi 10—15 milioane fără a ne vinde din avutul nostru său fără a lua obligații politice care puneau în joc neatirnarea noastră de Stat. Acest puhoiu de rele, în timp de mai puțin de doi ani, a venit să ne desamăgească și să ne arete unde ajunsesem.

Evenimentele atît de grave, întîmplate de-odată în 1899, nu puteau fi urmarea unei sigure recolte rele, ci a unui șir de fapte petrecute într'o perioadă mai lungă. Gravitatea lor chiar ne areta cit de bolnav era organismul nostru.

Primejdia prin care am trecut a făcut mai întîi pe cei mai prevăzători, în urmă pe masa cea mare a țerei, să vadă această primejdie deodată cu mijlocul imediat de-a'l înlătura. Și față de poftele deslătuite ale străinilor, față tocmăi de specula ce ei făceau din nenorocirile noastre pentru a ne subjuga și mai tare pe viitor s'a opus de partidul național-liberal soluția imediată a economiilor, adică, și de rîndul acesta, scăparea prin noi înși-ne.

Meritul întreg revine acestui partid și șefului lui, care au știut să solidarizeze întreaga opinie publică cu o soluție care impunea sacrificii fiecăruiia di'ntre noi. Soluția preciză dată, solidariza-

rea întregului partid cu dînsa, modul chiar cum s'a dus această campanie de salvare în opoziție și rezultatele ce le-a dat, vor forma de sigur una din paginile cele mai frumoase ale istoriei noastre contemporane.

Rezultatele obținute arată în același timp puterea ce poate căpăta o acțiune îndreptată întru apărarea unui interes general, pri'ntr'un program bine precizat, proclamat și aplicat de un partid politic puternic, conștient de datoria lui față de țară și solidarizat într'un scop bine hotărît.

Soluția economiilor nu se putea aplica la guvern fără nici o zdruncinare, cum s'a făcut, dacă partidul și opinia publică nu erau pregătite prin campania de opoziția ce se făcuse.

Partidul liberal în guvernarea de la 1901—904 și-a îndeplinit cu prisosință făgăduela de a restabili situația financiară a țerei. Pe lângă această sarcină ce-și luase, el lăsă la retragerea lui în Decembrie 1904, între altele, două legi de reforme cu totul nouă : cea pentru suprimarea bariereilor și legea băncilor populare ; în afară de aceasta d. Haret continuase opera începută în guvernul precedent pentru învățămîntul rural, iar d. Costinescu întocmea noul tarif vamal.

Cu cît vremea trece, cu atît valoarea acestor legi și reforme reese mai mult. Nici chiar adversarii noștri nu mai îndrăznesc, cel puțin fățiș, să easă din directiva dată de partidul liberal.

Inse în Decembrie 1900 partidul liberal se retrage de la guvern și este înlocuit tocmai cu acel partid care nu numai de la 1899 la 1900 semănase ruina pe urma sa, dar care nici în opoziție nu știuse să tragă învățatură pentru viitor.

Ca să nu vorbim de cît de politica financiară, ei

opuneau economiilor și întrebuințării excedentelor în lucrările extraordinare, politica d-lui Take Ionescu de sporire a cheltueilor, de impuneri noi înăuntru și, prin soluția ce da concesiile capitalurilor străine, iarăși amestecul din afară.

După patru ani de la dezordinele din 1900, d. Take Ionescu, fostul ministru de finanțe, ministrul bugetului selbateg, înlocuia pe d. E. Costinescu; d. M. Vlădescu, pe d. Haret; d. G. Cantacuzino, șeful guvernului, care se declarase incapabil de-a rezolva în 1900 greutățile financiare, venea în locul d-lui D. Sturdza, promotorul soluției economiilor. Nu mai vorbesc de numirea d-lui Bădărău la justiție și de-a d-lui Iacob Lahovari la afacerile străine.

Dar, față de partidul liberal, care și-a manifestat părerea în atâtea ocaziuni, mai este trebuință să întrebăm de corespunde acest guvern nivelului actual politic al țerei?

În fața acestei recidive avem dreptul să fim îngrijorați și suntem autorizați a crede că rana este mai adincă și datorită unor cauze mai depărtate de cit o criză agricolă sau o neînțelegere momentană în partidul liberal.

O manifestație atit de nesănătoasă în viața noastră politică este o indicație suficientă de o stare morbidă mai gravă. Este locul prin urmare să ne întrebăm nu cum-va a scăzut nivelul luptelor noastre politice?

Un factor constituțional

Am aretat dreptul nostru de a fi îngrijorați în urma manifestațiilor anormale ale vieții noastre publice. Retragerea guvernului liberal, după opera ce îndeplinise și înlocuirea lui prin o fracțiune a

unui partid, care dăduse probe că nu i se pot încredința interesele țerei, era un indiciu extern al unei stări bolnăvicioase; cauza reală trebuie înse cercetate mai adinc. Atunci cînd într'un organism sunt manifestații anormale, trebuie cercetate organele principale pentru a vedea care din ele a slăbit.

Se știe că regimul constituțional, stabilit la 1866, lăsat nouă de generația care a făcut renașterea politică a României, modelat după constituția belgiană, inspirată și ea de regimul englez, ne pune în categoria țărilor parlamentare, adică în cari guvernul trebuie să aibă de o dată încrederea parlamentului și pe a șefului Statului. Guvernul, prin urmare, trebuie să fie luat din o grupare politică, reprezentînd în acel moment aspirațiunile majorității opiniei publice, manifestată prin alegeri.

Negreșit că partidele politice nu sunt un factor recunoscut formal în constituția noastră, dar ele sunt sub regimul ce ne-am dat, mijlocul de manifestare al unui factor necontestat constituțional: voința națională. Această voință se manifestează prin consultarea corpului electoral. Ea se duce către aceia care îi concretizează mai bine dorințele și nevoile, cari îi dau soluțiile cele mai bune și cari îi inspiră mai multă încredere pentru aplicarea lor. În limitele hotărîte în acest mod de voința națională, poate să-și exercite șeful statului, dreptul de a desemna ministerul. Atunci înse cînd crede că această voință națională a fost surprinsă, falsificată sau schimbată, are dreptul de-a consulta din nou prin dizolvare voința națională; înse în principiu nici un guvern nu poate dăinui, dacă nu are și încrederea și ajutorul Corpurilor legiuitoare.

Funcționarea normală a acestui regim aduce gruparea la un loc acelor ce văd la fel nevoile țerei și soluțiile de dat, și face indirect din partidele politice serioase un factor constituțional. Numai schimbarea acestui regim într'altul cum ar fi de ex. cel din Germania, unde cancelarul, adică guvernul este responsabil numai față de șeful Statului, iar nu și de parlament, ar putea să pue în discuție chestiunea dacă partidele politice, vrednice de acest nume, sunt sau nu un factor recunoscut al vieții publice a țerei.

Acesta este regimul pe care ni l'am dat în 1866 și care corespundea întocmai și cu aspirațiile celor ce-aū luat parte la întocmirea lui.

Nu este locul să ne întrebăm dacă astă formă de guvernămînt a fost aplicată în tocmai, și dacă la toate momentele, toate partidele noastre aū fost în realitate la înălțimea rolului ce li se cerea, — mare prin răspunderea ce li se dădea —, și dacă ele aū fost mereū la guvern reprezentantele voinței naționale.

Putem inse să cercetăm, dacă, în cursul acestor ultimi ani, cu partidele ast-fel cum sunt, ne-am apropiat sau depărtat de acel regim stabilit la 1866. Ca să facem această cercetare, trebuie să privim deosebitele manifestații ale vieții noastre publice, cum ar fi trebuit să fie și cum aū fost; trebuie să ne întrebăm dacă în viața noastră parlamentară aū fost momente în cari comunitatea de vederi între guverne, partide politice și voința națională, a fost mai intimă de cît în altele, sau cel puțin a existat rivna unei ast fel de solidarizări.

Innainte de-a merge mai departe, trebuie să spunem că înțelegem prin viața națională afirmarea aspirațiilor de ordin general ale tuturor celor pe

cară îi interesează mersul treburilor publice. Pusă sub această definiție, sfera ei a variat la diferite momente. Nu se poate zice că ea era ce am fi dorit să fie, adică expresiunea întregului nostru popor, atât de îndepărtat din nenorocire de viața noastră publică; dar a fost voința tuturor celor ce formează prin activitatea lor, opinia română. Cu cât cultura se întinde, cu atita și conștiința cetățenească, împreună cu cea națională, se dezvoltă și prin urmare sfera voinței naționale, ca factor constituțional, se mărește și ea.

În perioada care ne interesează intimitatea de vederi, de care vorbeam mai sus și care trebuie să existe între guvernul parlamentar, parlament și opinia publică a lipsit adesea, ori s'a aretat slăbită.

Un semn al acestei comunități de simțiminte și de vederi este interesul continuu de afacerile Statului. Acest interes se poate manifesta prin conlucrarea efectivă a parlamentului cu puterea executivă, la legi, în inițiativa parlamentară sub toate formele ei, în sfârșit în controlul serios al parlamentului asupra guvernului.

În privința conlucrării majorităților parlamentului la opera legislativă, credem că ori-cine va compara dezbaterile parlamentare de azi cu cele de acum două zeci de ani, va găsi azi poate discursurile unor oameni mai culti și mai speciali, dar de sigur va afla pe acele vremuri o viață parlamentară mai reală.

Și nu vorbesc de sesiunile di'nainte de război și de proclamarea regatului, în cară guvernul lui Ion Brătianu nu avea încă autoritatea ce și-a căpătat în urma acestor fapte, dar de cele ce au urmat. În acea epocă în care se zicea că guvernul

lui Ion Brătianu era a tot puternic, legile prezentate nu numai erau discutate și modificate în secțiuni și de comitetul delegaților, dar chiar cite odată înlăturate.

Intre altele, pe la 1882, mi se pare, Ion Brătianu, ca ministru de finanțe, a susținut, în mai multe ședințe ale Camerei, legea de organizare a Regiei Monopolurilor; cu toate că primise o parte din modificările aduse de comitetul delegaților, a văzut legea îngropată la Senat; abia după trei ani, ea a venit iar în discuție. Remanierile guvernului după fie-care alegere generală, schimbările chiar ale unor miniștri în intervale, arată influența ce avea în acel timp parlamentul în conducerea afacerilor Statului.

Dar nu este nevoie să insist, toate dezbaterile, toate mesajele, participarea minorității în bioururi și comisii, toate lucrările în secții și rapoartele comitetelor delegaților ne arată cu totul altă atmosferă de cît azi, cînd o discuție chiar în secție, din partea unui membru al majorității se ia drept opoziție contra guvernului.

Alt indiciu caracteristic al mersului vieții noastre parlamentare, este lipsa de curaj al cuvintului, nu numai pentru membrii majorității, dar chiar și pentru ai minorității. Știm că politica noastră din afară a luat o îndrumare bine hotărîtă; dar, peste voința noastră, sunt evenimente cari au venit să schimbe condițiile exterioare în cari ne găseam. Auzit'a cine-va că s'a mai făcut vre-o interpelare serioasă în Corpurile noastre legiuitoare, în acești din urmă zece ani, asupra politicii exterioare? Cred totuși că nici odată nu s'au produs împrejurul nostru evenimente, cari să poată înrîuri atît de mult asupra situației noastre externe ca tocmai

în acești din urmă ani. Urmările războiului ruso-japonez și mișcarea din Rusia, veleitățile maghiarilor de a schimba situația politică a Ungariei, evenimentele din Balcani nu ne îngrijesc întru nimic ?

În timpul când regimul nostru parlamentar era la început și când eram o țeară vasală sau de curînd neatîrnată, era mai mult curaj în parlamentul țerei spre a-și manifesta grijile, și guvernele nu se temeau a răspunde, cînd li se cerceta politica lor din afară. Ele nu găseau că este reu, într'o țeară cu regim parlamentar, ca întreaga opinie publică să fie solidarizată cu ele în chestiile mari. În revizuirea art. 7 și în chestiunea Dunărei guvernul a găsit în această conștiință deșteptată a țerei un punct de rezim puternic pentru apărarea drepturilor noastre în afară.

De aceea, afară de cîte-va excepții, datorite tot partidului liberal, (între altele campania economiilor), putem zice că azi acea colaborație efectivă a puterii executive cu parlamentul și prin el cu voința națională a slăbit în loc să se întărească, cum trebuia să se împlinească cu cit înaintăm în aplicarea regimului ce ne-am dat la 1866.

Această renunțare a celor mai multe din Camerele noastre la rolul lor constituțional, a adus nu numai desinteresarea opiniei publice de activitatea legiuitoare a parlamentului, dar și faptul că orî-ce ministru orî-cît de incapabil ar fi, poate aduce în discuție orî-ce lege și ea trebuie, pentru prestigiul guvernului, să treacă neschimbată.

În această privință sesiunea din urmă ne dă exemple tipice : legea concesiilor terenurilor petrolifere ale Statului, care de atunci n'au găsit un amator ; legea impozitelor, pe chirie, care a trebuit să fie modificată înainte de a fi aplicată, legea Cre-

ditului viticol. Și în altă ordine de idei, concesiile luminatului Capitalei, care, deși era considerată ca rea de mulți membri din majoritate, trebuia votată, fiind-că fusese admisă și prezentată de fiul primului ministru.

În rezumat, găsim în prima perioadă a regimului nostru constituțional, nu numai dorința tuturor de a lupta pentru aplicarea lui reală, dar și îndeplinirea acestei dorințe, pe cât atmosfera politică le îngăduia. În toată viața noastră publică de-atunci se manifestă o interesare mai continuă și mai efectivă de cât azi a parlamentului și în mod indirect a partidelor politice, a voinței naționale, la afacerile Statului.

Și atunci, cînd s'a înghebat un mecanism în care s'a dat fie-cărui organ de căpetenie anume menire, nu este natural ca mecanismul să nu mai funcționeze normal, dacă unul din organe nu-și îndeplinește continuu și complet rolul? Aceasta se întîmplă azi cu organizarea ce ne-am dat la 66 : unul din factorii esențiali, prevăzuți de constituția noastră, voința națională prin parlamente și prin partidele politice, din circumstanțe pe cari le vom cerceta mai la vale, își îndeplinește numai sporadic rolul său. Nu era de prevăzut, că ori cît și-ar îndeplini pe al lor ceialalți factori, vom ajunge ca, la cinci ani de interval, să avem de două ori manifestații bolnave ca guvernul Cantacuzino? Cred că da.

Cauza reului fiind de această ordine, a cui datorie e dacă nu tocmai a partidului chemat să apere regimul constituțional liberal ce avem, rolul de a face să intre viața noastră publică pe calea ei normală?

Partidele politice și voința națională

Am aretat că înriurirea în viața publică a unuia din factorii constituționali a slăbit și că slăbirea dădea loc la manifestații anormale în mersul afacerilor Statului.

Ca să cercetăm adîncimea ranei, trebuie să ne întrebăm dacă ea este datorită unor condiții mai puțin prielnice pentru funcționarea normală a regimului constituțional ce ne-am dat, sau dacă situația de care vorbeam mai sus este urmarea slăbirei vieții partidelor politice, a conducătoarelor de fapt ale opiniei publice, și deci, reprezentantele voinței naționale

Intinderea învățătorei — cel puțin la orașe, — dezvoltarea inițiativei private, sporirea prin urmare a numărului oamenilor mai culti și luminați, modificarea chiar a legii electorale, au creat o atmosferă mult mai prielnică ca altă dată funcționării regimului ce avem și au mărit cercul aceloră către cari se adresaș partidele politice.

Să fie oare cauza scăderei importanței chestiunilor la ordinea zilei, care să fi adus o desinteresare? Nici aceasta, căci sunt încă nerezolvite la noi chestiuni capitale, precum este cea țărănească și altele.

Cercul celor ce se pot interesa la treburile publice mărinduse, importanța nevoilor de îndeplinit fiind încă mare, rămîne numai a doua cercetare de făcut. Slăbit'au relațiile între acel cerc și între reprezentantul lui, partidele politice? Și aci se pune de la început întrebarea dacă organizarea partidelor a urmat evoluțiunile de cari vorbeam în rîndurile de mai sus.

S'au păstrat relațiile mai strînse de altă dată

între ele și opinia publică din ce în ce mai lărgită și avînd să i se supue chestiunî din ce în ce mai complicate și mai speciale? Partidele politice serioase — și putem vorbi aci de partidul național-liberal, care în această epocă critică de care vorbim a dat probe necontestate de vitalitate și de destoinicie, — nu aŭ dat de sigur înapoi; din contra contingentul aderenților s'a sporit; poate înse că adaptarea organizărei lor la condițiile nouă ale luptelor politice n'a mers destul de răpede. — Trebuie o înjghebare ast-fel ca între partidele politice și acel cerc mereu lărgit al opiniei publice, să fie un contact continuu, o comunitate de gîndire, care să facă pe partide interpretul neadormit al nevoilor de interes general; numai ast-fel ele vor avea autoritatea necesară pentru a fi în parlament și în luptele politice, nu instrumentul unui guvern, care le face să beneficieze de putere, ci reprezentantele pe lingă puterea executivă a întregului corp electoral și, prin el al națiunei.

Regimul ce tinde a se stabili azi este în contradicere cu acest rol. — Și negreșit că el a fost mai cu seamă ajutat de grupările zise politice, cari, neavînd nici putința de-a cunoaște nevoile reale ale maselor, nici destoinicia de a le găsi soluțiile, aŭ trebuit să caute a-și găsi aderenți prin foloasele ilicite din bugetul Statului său, în cazul cel mai bun, prin autoritatea ce le dădea puterea față de cei slabi. Și atunci lupta politică a atari grupări, parazite ale unui organism slăbit, se da împrejurul puterii, care, odată dobîndită rolul politic al mandatarului voinței naționale s'a sfirșit. Guvernul își urmează opera nesupărat și necontrolat; legătura între el și majoritate saŭ partid se urmează în cerere și acordare de favoruri prin ministere. Vorbim

negreșit de excesul reului, ale cărui rezultate le avem azi înaintea ochilor în lupta ce o dă tachismul pentru menținerea acestui regim nenorocit.

Și în această privință partidul liberal a căutat să aducă îndreptarea mai mult ca ori care altul, și, cum îi impuneau principiile și numele, să menție o viață normală politică. În perioada critică ce ne ocupă singurele pilde de apărare ale regimului constituțional vin din sinul lui. În această privință campania de apărare națională în opoziția de la 1899 la 1901 poate fi fără nici o exagerație comparată cu unele din cele mai frumoase campanii duse în epoca mare a renașterii noastre politice. Această luptă a fost dusă pe baza unui program bine hotărît pentru înlăturarea primejdiei ce ne amenință; comunitatea de vedere di'ntre partid și reprezentanții lui la guvern era bine stabilită și de aceea și legiferarea și aplicarea unei măsuri care cerea atîtea sacrificii, a mers cu atîta înlesnire. În ziua în care acest program a fost desăvirșit, au putut trece cu înlesnire proiecte de legi, (continuarea legilor instrucțiunei publice, legea băncilor populare, a suprimării barierelor și legea tarifului vamal), eșite din nevoi adînc și unanim resimțite; cele înse cari puneau în joc chestiuni nouă au creat cele di'ntiiu greutăți.

În deosebi legile aduse de ministerul de interne s'au lovit de aceste greutăți. Nimeni nu contestă nevoea de-a se reforma administrația, poliția sau de a se îmbunătăți legea electorală; și cred că în această privință intențiile d-lui Vasile Lascar erau din cele mai bune și în vederea unui interes general. Greșeala a fost înse că pentru chestiuni așa de importante nu se solidarizase îndestol majoritatea cu opera ce voea să îndeplinească, nu

se stabilise acea comunitate de vederi, de care vorbeam mai sus și care existase în chestia economiilor. Situația imi este inlesnită de-a scrie aceste rinduri fără teamă de a indispupe pe nimeni; căci în comitetul executiv fostul Ministru de interne a fost împreună cu alții unul din susținătorii nevoiei unui program. Dinsul între altele, areta că directivele activității viitorului guvern trebuie stabilite di'nainte, pentru ca miniștrii să nu se găsească nici odată în divergențe de păreri în proiectele lor de legi cu membrii majorității. Era rezultatul unei experiențe, de care suferise de odată cu dinsul și-o reformă pe care o recunoșteau toți ca necesară, înse nu era pregătit acordul asupra modalității.

Proba incontestabilă că numai lipsa unei solidarități di'nainte pregătită a adus neînțelegerea trecătoare ce s'a ivit în sinul partidului în Decembrie 1904, este faptul că, a doua zi după retragere, în Fevruarie 1905, partidul liberal cu șeful său în frunte și cu întreg statul său major se prezintă în alegerile generale strins unit. El cerea să lupte și să-și manifesteze interesul pentru chestiile de ordin general.

*

Din cele ce preced ese, credem, că este un reu de care suferă viața noastră publică, că pricinele în raza de acțiune a partidelor nu sunt atât de adânci în cit să împiedece mersul statului înainte, înse că ele nu-i permit o dezvoltare atât de răpede cit cer condițiile naturale în cari ne găsim; în sfârșit că există în masa cea mare a partidului liberal conștiința și a reului de care suferim și a putinței de a-l micșora, dacă nu înlătura cu totul.

Necesitatea și putința unui program

Am ațetat că în parte căuza reului de care suferă viața noastră publică vine din slăbirea funcționării unuia din factorii constituționali, voința națională, manifestată prin mijlocirea partidelor politice. Nu există nici o indicație că acest factor de la sine ar fi renunțat la rolul ce i s'a fixat prin pactul de la 66, dar că organul normal care îi servea ca mijloc de manifestare, a slăbit în activitatea lui sau nu s'a adaptat îndestul transformării continue ce are ori-ce viață. Acestui intermediar revenindu-i mare parte din răspundere, tot lui îi revine prin urmare și sarcina de a înlătura reul ce constatăm, și de a redeveni astfel interpretul mereu în acțiune și destoinic al acelui factor constituțional.

Sfera vieții publice întinzându-se, natura chestiunilor aduse în discuție schimbându-se, și mijloacele de acțiune ale partidelor politice trebuie să se adapteze acestei nouă stări.

Partidele politice, organizate cu un comitet central și cu cite-va personalități politice în județe, puteau menține contactul cu corpul electoral restrins de altă dată și, pentru chestiuni cari prin natura lor erau lesne de înțeles.

Numărul celor cari, prin organizația Statului nostru, iaă parte azi la viața publică, complicația și caracterul special al chestiunilor politice, cer nu numai o adevărată organizație de luptă și propagandă, dar impun și cercetări mai amănunțite ale nevoilor de interes general și ale soluțiilor de dat. Organizarea și programele trebuie să formeze acel contact continuu necesar între partidul de guvernământ și între voința națională. De cite ori aceste

Votul național să manifestat
puterice, trei luni mai târziu
în răscădăle tirăuști din Martie 907.
San Vint. D. Oct. labori il'avea ce p'ierbe în
"Votul naț."

condiții au fost împlinite organismul nostru de Stat a funcționat în mod normal.

Nevoile statelor și ale popoarelor fiind schimbătoare, programele partidelor politice trebuiesc să se modifice și ele după aceste trebuințe. De și sunt puncte di'nt'r'un program cari cer o vreme mai îndelungată ca să poată să se impue opiniei publice sau să poată să fie aplicate, programele corespund la anumite epoce. O parte din soluțiile ce se propun au fost aplicate; o parte din ele, prin neadmiterea lor sau prin scăderea importanței lor față de fapte ulterioare, se eliminează de sine.

De aceea dacă sunt principii de lungă durată cari dau partidelor directivele pentru stabilirea programelor, acestea din urmă sunt cu atât mai des premenite, cu cât partidul ce le proclamă este un partid de guvernământ, cunoscător al nevoilor fie-cărui moment, destoinic în alegerea soluțiilor, puternic prin numărul aderenților săi, și cari, printr'o activitate neobosită, îndeplinește cât mai bine și cât mai curind angajamentele ce și-a luat față de țeară.

Și aci situația partidului liberal este înlesnită: reformele nouă ce se cer intră prin natura lor în sfera de acțiune a unui partid național, liberal și democratic. De altminterea nevoea precizării unui program a fost recunoscută de toți și a format discuții serioase în sinul comitetului executiv al partidului. Ea este cu atât mai mult în dreptul nostru, cu cât cele mai multe din chestiile puse la ordinea zilei au fost aduse de partidul liberal, ca guvern, sau de unele din personalitățile lui marcante.

Nu numai nevoea unui program este discutată, dar există astăzi elementele îndestulătoare pentru

întocmirea lui și acordul aproape unanim asupra soluțiilor de dat.

După cum s'a spus în comitetul executiv, programul actual trebuie să se compună din două părți :

Unul de îndreptare a măsurilor luate de guvernul în ființă și altul de măsuri nouă pentru îndrumarea viitorului.

Soluțiile celor di'ntii sunt mai mult sau mai puțin indicate tocmai de opera vătămătoare a adversarilor noștri. Sunt mai întiiu măsurile financiare de luat pentru a nu spori în mod inutil cheltuelile statului și prin urmare impunerea contribuabililor peste mijloacele lor. Vor fi cheltueli de redus, impozite nouă de suprimat sau de modificat ; repararea reului făcut în instrucția publică și magistratură de cei doi miniștri cei mai puțin scrupuloși pe cari i-a avut de mult țeara. În sfârșit, pe lângă alte chestii, este rezolvarea chestiunei terenurilor petrolifere ale statului.

Este vreme, cum s'a spus, ca în toate aceste chestiuni, dar mai cu seamă în a magistraturei, opinia publică să cunoască di'nainte soluția ce dăm, și ca viitorul ministru de justiție liberal să găsească în ajutorul întregului partid, autoritatea necesară unei modificări atât de radicale cit o impune reul făcut în acești din urmă doi ani.

Dar partidele politice nu aũ numai o operă de îndreptare de făcut, ele trebuie să fie călăuze în cercetarea și rezolvarea intereselor mari ale națiunei. Ele trebuie să le descopere innainte chiar ca aste nevoi să fie aduse în discuție sub presiunea din afară ; alt-fel va fi mult mai greu să se dea cu mintea liniștită soluția necesară. Intr'un cuvint, un partid politic conștient și puternic trebuie

să călăuzească, nu să fie remorcat; cu cât chestiunile sunt mai de căpetenie, cu atât ele trebuie prevăzute mai de departe ca să fie bine diriguite către soluția cea mai bună ce ele comportă.

Și în această privință există elementele unui program foarte bogat; dacă el nu este încă complet formulat, a fost pus înaintea în cea mai mare parte tot de partidul liberal.

Sunt, în primul rând, de adunat la un loc soluțiile de dat în diferitele ramuri ale chestiunii complexe țărănești.

Această chestiune, pe atât de națională, pe cât și socială, formează ea singura stofă necesară pentru un bogat și complet program de acțiune.

Din ea face mai întâiu parte Casa rurală, pusă în dezbatere de partidul liberal acum zece ani; principiul este azi cîștigat în fața opiniei publice și nu rămîne de cât ca soluția să fie precizată.

Prin chestia țărănească se înțelege o grijă mai mare și continuă de nevoile populației rurale. În ea se coprinde, pe lângă dezvoltarea instrucției la sate, îmbunătățirea stărei sanitare și a administrației; sarcini proporționale cu mijloacele; creditul la sate; relații echitabile între cultivatorul muncitor, proprietar și arendaș; apărarea țăranului față de pericolele economice și sociale ce ne bîntue, îndrumarea de dat pentru a interesa mai mult la viața publică, sub toate formele ei, masa cea mare a poporului nostru, — într'un cuvînt toate chestiunile ce interesează viața la sate.

Din această chestie fac parte unele măsuri aplicate cum e a instrucției rurale și profesionale, a băncilor populare, a obștilor de arendare, înființarea infirmeriilor și îmbunătățirea stărei sani-

tare la sate și chiar dorința manifestată prin legea comunală de a îmbunătăți administrația la sate.

Sînt negreșit încă multe de făcut, pentru cruțarea copiilor țăranilor prin măsuri sanitare, pentru cultură mai întinsă și pentru deșteptarea în ei a conștiinței naționale și cetățenești, pentru înlăturarea piedicelor de tot felul ce întilnește cel mai slab în dobîndirea drepturilor lui, cit și pentru cunoașterea îndatoririlor drepte ce-î incumbă, în sfîrșit, pentru ca el să poată să resufle cel puțin tot așa de liber cit poate face azi orășanul său proprietarul mare.

Și tot de această mare operă de indeplinit este legată chestiunea, pusă de partidul liberal în programul lui cel vechi, lărgirea dreptului de vot, pentru a ajunge la votul universal. Intr'un cuvînt interesarea masei celei mari a poporului nostru la viața noastră publică.

Partidul liberal și în alte direcțiuni are principii cari i-au inspirat opera legislativă. El are o politică financiară bugetară bine hotărîtă, sub forma economiilor, și ca urmare nesporirea impozitelor; pe acea a întrebuițării excedentelor, în locul împrumuturilor în străinătate pentru lucrările extraordinare. El are o politică economică reprezentată altă dată prin războiul vamal cu Austro-Ungaria, cit și azi prin tariful cel nou și convenția cu Germania.

În ceea-ce privește administrația el a aretat, de cite ori ocazia s'a prezentat, că este pentru stabilitatea funcționarilor, bazată pe condiții de admisibilitate.

Dar tocmai varietatea și importanța acestor chestiuni, impune complectarea, coordonarea și precizarea lor. Trebuie făcută această operă nu numai

pentru unitatea vederilor ce trebuie să existe în rândurile aceluiași partid, dar și pentru publicul cel mare.

Din înscrierea lor într'un program partidul liberal poate câștiga încă în autoritatea sa.

Ziceam că unele puncte trebuie completate și precizate. În materie financiară de impozite, politica bugetară trebuie completată prin principiile conducătoare în viitoarele legi fiscale. În deosebi este timpul să cercetăm, dacă nu e loc de-a se introduce progresivitatea în impozitele noastre de odată cu o mai dreaptă repartizare a lor ?

În chestia votului universal ar trebui să se spună dacă sunt și care sunt etapele pentru a ajunge acolo. Fiind-că sub cuvântul de sufragiu universal se înțeleg diferite soluții care este aceea pe care o preconizează partidul liberal, pentru ca îndrumare să fie de pe acum făcută în vederea acestei soluțiuni definitive ?

Nu sunt în sfârșit directive de dat în politica noastră națională ?

Din cele ce preced reese că există elementele unui program în cercul de acțiune a partidului liberal, și că chestiunile ce ele îmbrățișează sunt mari și unele chiar vitale. Nu lipsește de cit coordonarea lor, adică o sforțare mică, față de rezultatele ce sunt de așteptat.

Remîne să vorbim de a doua nevoie ce se simte pentru funcționarea regulată a vieții publice : organizarea serioasă, aș zice științifică a partidelor politice.

Nevoia organizării

Pentru funcționarea normală a aparatului nostru constituțional, trebuie ca toți factorii să-și îndepli-

nească rolul ce le incumbă. Arătăm mai sus că unul din acești factori, voința națională—reprezentată prin partidele politice — și-a slăbit înrîurirea asupra afacerilor Statului, și că prin lipsa de o conlucrare activă a acestui factor să nasc anomalii în viața noastră publică.

Pentru a găsi corectivul era tocmai nevoie de a constata răul, adică lipsa la unele epoce de contact și comunitate de simțimente între mandant și mandatar, între națiune și partidele politice. Am arătat cum formațiunea actuală la guvern a împins la exces acest rău de care suferim.

Vindecarea se va găsi prin urmare prin restabilirea acestui contact și comunitate de simțimente continue, adică în prelucrarea prin programe a soluțiilor date de partide la nevoile de interes general, și într'o organizare bine întocmită, atât pentru a face din partid un instrument puternic de luptă spre sprijinirea și aplicarea acelu program, cât și pentru a stabili acel contact continuu cu opinia publică. Am vorbit mai sus nu numai de nevoie, dar și posibilitatea de a pricepe programul actual al partidului liberai, rămîne să vorbim de organizare.

În rolul ce-l aū azi de îndeplînit partidele politice în afacerile publice, organizarea trebuie să aibă pe de o parte în vedere cercetarea continuă a nevoilor de interes general, studiarea soluțiilor de dat, unificarea vederilor în sinul partidului și în sfîrșit propagarea în opinia publică. În acelaș timp un partid politic trebuie să fie un agent de control al puterei executive chiar în opoziție, prin urmare în stare și atunci să cerceteze soluțiile aduse de ad-

versari, să le combată, cînd nu le găsesc bune să le opue altele chiar.

În aceste condiții și cu chestiunile mai complicate ce sunt la ordinea zilei, trebuie nu numai adevărate studii făcute în comitetele partidelor, dar și directive continue date membrilor săi. De altă parte numărul soldaților sporind, trebuie o organizare cu atît mai complectă cu cît armata este mai mare. Trebuie pentru comunitatea de vederi și de acțiune, o legătură cît mai puternică între centru și periferie. Aceasta se poate face prin punerea comitetului executiv astfel ca prin membrii lui să formeze această legătură, și prin comitete locale care să transmită mîi departe aceste instrucțiuni sau care la rîndul lor să informeze centrul. Presa în sfîrșit este iarăși un instrument de acțiune puternic, atît pentru unitatea de vederi în partid, cît și pentru propaganda în opinia publică.

Un alt mijloc puternic de unificare a gîndirii în organizările cari copriind un număr mare de membrii răspîndiți în toată țara este acel al congreselor regulat ținute. Acolo statul-maior va putea să arate tuturilor liniile generale de conducere, tot acolo vor aduce cei din afară chestiunile de ordin general ce-î interesează. Orî-ce partid numeros și care are o operă încă mare de indeplinit, ar trebui atît în opoziție cît și la guvern, să aibă această mare constătuire a lui, înaintea de deschiderea corpurilor legiuitoare, adică la deschiderea campaniei de activitate politică. Această măsură este azi cu atît mai trebuincioasă, cu cît și o viață activă de partid a dispărut; este nevoie față de masa cea mare a partidului, față de opinia publică chiar, de o manifestare puternică și solemnă, care să arate că s'a rupt cu amorteala din trecut. În primul congres

s'ar proclama programul ce s'ar întocmi și s'ar întări prin aprobarea partidului organizarea necesară de care vorbim.

În ceace privește organizarea, situația partidului liberal este încă prielnică. Numărul cel mare al membrilor, valoarea lor, începuturile de la sine de organizare locală, presa de aici și din provincie, rezultatele obținute în opoziție lucrind isolat că în alegerile din urmă, ne arată că forțe reale există și că ele nu au nevoie de cit să fie coordonate și diriguite pentru a fi utilizate în folosul țării. Unei armate puternice îi trebuie pe lângă conștiința că luptă pentru o cauză mare și dreaptă, directivele de luptă, conducători, un contact continuu între diferitele unități și statul maior conducător.

În situația actuală a partidelor noastre politice singurul partid care are toate elementele pentru a forma o armată puternică și destoinică în serviciul cauzei publice este partidul liberal. Având în capul lui pe primul om de stat actual al României, avînd în statul său major și în soldații săi aproape tot ce este mai de seamă, și mai luminat, nu lipsește de cit legătura ușor de chibzuit pentru ca să fie utilizate cu toată energia și destoinicia lor elementele de mai sus.

Am întins mai mult de cit doream aceste articole, dar importanța chestiunii ne-a silit să o facem. Cu credința adîncă ce avem și asupra primejdiei ce sporește pe zi ce trece și asupra putinței de a înlătura azi încă cu înlesnire, credem că am fost în drept să repetăm strigătul de durere încă surd, dar care să aude în rîndurile tovarășilor de luptă și de muncă, că nu pot contribui pe cit ar dori la slujirea binelui public.

După cum a spus'o și acum în urmă șeful partidului național-liberal, trebuie să asigurăm țării guverne destoinice și trainice, care să'și poată nu numai îndeplini datoria față de țară, dar să poată să'și consolideze opera odată făcută. Statul nostru nu mai poate încerca aventuri ca cea din 99 și ca acea care să prăbușește astăzi.

Credem că am arătat mai sus care a fost cauza putinței unor astfel de aventuri și în acelaș timp și mijloacele de a le înlătura pentru tot-deauna. Durata viitorului guvern liberal va depinde de condițiile în care el va lua conducerea afacerilor Statului.

Veni va el fără proclamarea programului său de guvernare și de îndrumare pentru viitor, fără a se organiza puternic forțele sale, va da încă de sigur un guvern mai puternic și mai lung chiar în atari condiții, de cît ori-care alt partid din țară, însă nu va asigura în mod complet și în mod normal funcționarea vieții noastre publice prin urmare guvernarea lui va suferi încă de relele ce constatăm.

O operă bine chibzuită și bine cunoscută de îndeplinit, câtă vreme va fi nesfârșită, va concentra toate energiile partidului într'o direcție unică d'înainte cu toți hotărîtă. Chestiunile sau deosebirile de vederi de interes secundar, care vin să îngreuneze guvernele în timpul activității lor, nu se vor ivi față sarcinei luate, față de angajamentele, contractate de odată cu întreg partidul. De altă parte, opinia publică bine lămurită asupra însercinării primite în mod solemn de partid, va ajuta negreșit desevîrșirea operei, prin urmare atacurile adversarilor vor găsi un teren mai defavorabil.

Credem că am arătat în destul că în situația ac-

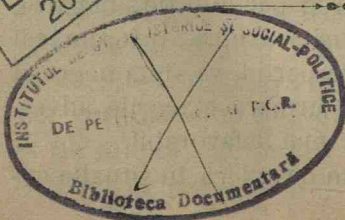
tuală a vieții publice și a partidelor politice, de-
pinde de noi și numai de noi, pentru a da țării un
guvern care să dureze mai mult ca o legislatură.

*

Simțim cu toții că suntem la o cotitură a vieții
noastre publice și că partidul din care facem parte
este chemat și de rîndul acesta să îndrepteze un
rău și să servească o cauză mare și sfîntă prin
înfrîurirea ei în viitor.

Un vînt puternic pare că suflă din nou în sa-
tele noastre și redeșteaptă un popor întreg pînă
ieri în amorțire, popor venind să ceară dreptul
lui la viață și la lumină. Un partid național, liberal,
și democratic, numeros și capabil să ajute la
această a doua renaștere națională, cum a slujit pe
cea d'întîi, așteaptă cu nerăbdare să și împlinească
rolul frumos ce-i revine. El poate, punîndu-se în
capul mișcării ce să produce, să-i înlătore multe
pedice, să-i accelereze mersul. Pentru aceasta însă,
trebuie și de rîndul acesta să nu renunțe de a fi
ceea-ce a fost la epocile mari și critice din ultimii
cinci-zeci de ani, propovăduitorul ideilor mari, apă-
rătorul neadormit și bine armat al intereselor Sta-
tului și al celor mulți, al celor cari prin numărul
și însușirile lor ne dau dreptul de a ne numi în-
tr'adevăr un popor.

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
2017

apuş:
d 11000
anii!